

บทสรุป

จากผลจากการศึกษาแบบการสนทนากลุ่ม ของชายหญิงสูงอายุและหนุ่มสาวใน 4 จังหวัดภาคใต้ คือ ยะลา ปัตตานี นราธิวาส และสตูล พบว่าปัจจัยที่เข้ามาเป็นตัวกำหนดทัศนคติและพฤติกรรมด้านภาวะเจริญพันธุ์ของชาวไทยมุสลิมมีทั้งปัจจัยที่สนับสนุนให้ชาวไทยมุสลิมมีภาวะเจริญพันธุ์สูงกว่าชาวไทยพุทธ คือ หลักคำสอนทางศาสนาอิสลาม และปัจจัยที่ส่งผลให้ภาวะเจริญพันธุ์ของชาวไทยมุสลิมมีแนวโน้มลดลงได้แก่ ปัจจัยทางเศรษฐกิจและสังคม และปัจจัยทางประชากรสรุปได้ดังนี้คือ

1. ความเชื่อตามหลักคำสอนทางศาสนาอิสลาม ได้เข้ามามีบทบาทต่อการควบคุมการเกิด โดยตั้งใจของชาวไทยมุสลิมเป็นอย่างมาก ผู้ร่วมสนทนาอธิบายว่าตามความเชื่อทางศาสนาอิสลามนั้น “การคุมกำเนิดบาป” “ศาสนาห้ามคุมกำเนิด” “ถ้าคุมกำเนิดเป็นการผิดต่อคำสอนทางศาสนา” แต่ภายใต้ข้อจำกัดของความเชื่อทางศาสนานั้น การคุมกำเนิดสามารถกระทำได้ถ้าเป็นไปเพื่อเว้นช่วงการมีบุตรหรือในกรณีที่มีมารดาที่มีสุขภาพไม่ดี สำหรับศาสนาพุทธนั้นไม่มีบทบัญญัติหรือข้อห้ามเกี่ยวกับการคุมกำเนิด

2. ปัจจัยทางด้านเศรษฐกิจและสังคม

2.1 การเพิ่มขึ้นของค่าใช้จ่ายในการเลี้ยงดูบุตร เป็นสาเหตุสำคัญที่ทำให้คนสมัยนี้มีบุตรน้อยลง ผู้ร่วมสนทนาทั้งสองรุ่นอายุต่างเห็นพ้องต้องกันว่า การมีลูกมาก ๆ จะเป็นภาระทางเศรษฐกิจแก่ครอบครัวมากกว่าในอดีตเพราะต้องใช้เงินในชีวิตประจำวันมากขึ้น ทำให้พ่อแม่ต้องทำงานหนักขึ้นเพื่อให้ได้เงินมาเป็นค่าใช้จ่ายในการเลี้ยงดูลูก

2.2. การลดลงของที่ดินทำกินและโอกาสอันจำกัดในการขยายขนาดที่ดินทำกินได้กลายมาเป็นเหตุผลสำคัญประการหนึ่งที่ถูกนำมากล่าวอ้างถึงความจำเป็นต่อการจำกัดจำนวนบุตรให้ลดน้อยลงเพราะความหวังไขถึงปัญหานี้ไม่สามารถจัดหาที่ดินทำกินให้แก่บุตรอย่างเพียงพอแก่การทำประโยชน์เลี้ยงตนเอง

2.3 ค่าใช้จ่ายเกี่ยวกับการศึกษาของบุตรเป็นปัจจัยทางสังคมอีกประการหนึ่งที่ทำให้คนโดยทั่วไปต้องคำนึงมากขึ้น จากการสนทนาพบว่า ผู้ร่วมสนทนาทั้งสองรุ่นอายุต่างมองเห็นถึงความสำคัญด้านการศึกษาของบุตรและต้องการให้บุตรมีการศึกษาสูงขึ้น จึงจำเป็นต้องมีบุตรจำนวนน้อยลงโดยเฉพาะคนหนุ่มสาวซึ่งอยู่ในวัยเจริญพันธุ์ มองเห็นว่าถ้าตนมีบุตรจำนวนน้อยลงจะสามารถให้การศึกษที่ดีกว่าการมีบุตรจำนวนมาก ความสำคัญของความมุ่งหวังเกี่ยวกับการศึกษาที่สูงขึ้นของบุตรเป็นความมุ่งหวังที่จะเลื่อนชั้นทางสังคมให้แก่บุตร เพื่อบุตรจะได้มีชีวิตที่สุขสบายกว่าคนและอยู่ในฐานะที่พอจะให้ความช่วยเหลือดูแลในยามชราได้เป็นพลังสำคัญประการหนึ่งที่ทำให้ชาวไทยมุสลิมลดจำนวนบุตรให้น้อยลง

2.4 การได้รับความช่วยเหลือในเชิงเศรษฐกิจจากบุตรในขณะที่บุตรยังเล็กอยู่ เพราะความต้องการแรงงานเพื่อช่วยงานบ้านได้ลดลงเนื่องจากมีเครื่องอำนวยความสะดวกมาใช้มากขึ้นประกอบกับลักษณะอาชีพของครอบครัวได้เปลี่ยนจากงานเกษตรกรรมเป็นลักษณะอาชีพอื่นที่มีความต้องการแรงงานน้อยลงอาจเป็นสาเหตุที่ทำให้ความต้องการมีบุตรจำนวนมากเปลี่ยนแปลงไป อย่างไรก็ตามการช่วยเหลือบุตรที่น้อยลงของบุตรที่ยังเล็กอยู่ ไม่ได้เกี่ยวกับความต้องการมีบุตรน้อยลงของชาวไทยมุสลิม

2.5 ความคาดหวังที่จะได้รับความช่วยเหลือในด้านเศรษฐกิจสังคมและด้านจิตใจในยามชรา มักเป็นเหตุผลสำคัญที่คู่สมรสยกมาอ้างถึงว่าเป็นมูลเหตุจูงใจให้ตนอยากมีลูกมากแต่เนื่องจากภาวะแวดล้อมทางเศรษฐกิจและสังคมในปัจจุบัน ทำให้ตนต้องมีบุตรน้อยลงโดยที่ยอมรับว่าการมีบุตรน้อยลงอาจมีผลกระทบต่อความช่วยเหลือที่ตนจะได้รับในวัยชราได้

8. ปัจจัยทางด้านประชากร

3.1 อายุแรกสมรส บทสนทนาจากการสนทนากลุ่มแสดงให้เห็นว่าชาวไทยมุสลิมปัจจุบันต้องการให้คู่สมรสเลื่อนอายุการสมรสให้สูงขึ้นกว่าสมัยก่อนอันเป็นผลมาจากการที่เด็กชายหญิงในปัจจุบันต้องใช้เวลาในการศึกษามากขึ้นและเห็นความจำเป็นของการที่คู่สมรสควรจะได้เตรียมตัวให้พร้อมที่จะรับผิดชอบในบ้านเรือนและการเลี้ยงดูบุตรก่อนที่จะแต่งงาน

3.2 จำนวนบุตรที่พึงปรารถนา จากการสนทนาพบว่า ผู้ร่วมสนทนากลุ่มสูงอายุทั้งชายหญิงต้องการมีบุตรโดยเฉลี่ย 5 คน ขณะที่ผู้ร่วมสนทนากลุ่มหนุ่มสาวทั้งชายหญิงส่วนใหญ่ต้องการมีบุตรโดยเฉลี่ย 4 คน ซึ่งจำนวนบุตรที่ผู้ร่วมสนทนากลุ่มกล่าวถึงนี้ตามความรู้สึกคิดว่าเป็นจำนวนบุตรที่ต่ำแล้วเพราะผู้ร่วมสนทนาได้นำเอาจำนวนบุตรที่เอ่ยถึงไปเปรียบเทียบกับจำนวนบุตรที่พ่อแม่ของตนมี ผู้ร่วมสนทนายอมรับว่า คนในปัจจุบันต้องการมีบุตรน้อยลงเพราะเหตุผลทางด้านเศรษฐกิจและความต้องการให้บุตรมีการศึกษาดีขึ้น

3.3 ความพึงพอใจในเพศของบุตร ชาวไทยมุสลิมไม่มีความพึงพอใจในบุตรเพศใดเพศหนึ่งอย่างชัดเจน โดยมีบุตรชายสามารถทำงานหนัก ดูแลครอบครัวแทนพ่อได้ แต่บุตรหญิงสามารถช่วยเหลือดูแลยามเจ็บไข้ได้ดีกว่าบุตรชาย

3.4 การเลี้ยงดูบุตรด้วยนมมารดา ตามที่มีความเชื่อกันว่าการเลี้ยงลูกด้วยนมมารดาจะทำให้การตั้งครภ์ครั้งต่อไปช้าลงจึงมีส่วนช่วยให้ภาวะเจริญพันธุ์ของสตรีต่ำลงแต่จากการสนทนากลุ่มผู้ร่วมสนทนาเห็นว่าการที่จะสตรีจะมีบุตรคนต่อไปช้าหรือเร็วไม่ขึ้นอยู่กับจำนวนเดือนที่บุตรกินนมแต่ขึ้นอยู่กับสุขภาพของแม่และการมีเพศสัมพันธ์หลังคลอดมากกว่า

3.5 การคุมกำเนิด ผู้ร่วมสนทนาเชื่อว่าการที่คนสมัยก่อนมีลูกมากเพราะไม่รู้จักวิธีการคุมกำเนิดแบบสมัยใหม่ ซึ่งตนคิดว่ามีประสิทธิภาพสามารถช่วยเว้นระยะการมีบุตรและควบคุมการมีบุตรให้ลดน้อยลงได้จริง ทำให้คนในปัจจุบันสามารถกำหนดจำนวนบุตรนี้เหมาะสมกับสภาวะทาง

ด้านเศรษฐกิจและสังคมของตนเองได้ ซึ่งแตกต่างจากสมัยก่อนที่คนต้องคุกคามเกิดด้วยวิธีธรรมชาติ เช่น การกินยาสมุนไพร การนั้บระยะปลอดภัย การดูดวงจันทร์และการหลั่งนอกช่องคลอดหรือการคุมตัวเอง ซึ่งไม่ได้ให้ผลเต็มที่ ทำให้คนจำเป็นต้องเสี่ยงกับการมีบุตรไปจนหมดด้วยเจริญพันธุ์

กล่าวโดยสรุปชาวไทยมุสลิมมีแนวโน้มที่จะมีบุตรน้อยลง เนื่องจากปัจจัยทางเศรษฐกิจสังคมและทางประชากร ดังกล่าวมาแล้วข้างต้น โดยเฉพาะอย่างยิ่ง ในเรื่องค่าใช้จ่ายของการเลี้ยงดูบุตรและการศึกษาของบุตร และจากการที่ศาสนาอิสลามอนุโลมให้ใช้การคุมกำเนิดแบบชั่วคราวได้ ดังนั้นการรณรงค์การใช้การคุมกำเนิดเพื่อเว้นระยะการมีบุตร เพื่อสุขภาพของมารดาอย่างมีประสิทธิภาพ น่าจะมีส่วนช่วยให้การคุมกำเนิดของชาวไทยมุสลิมเพิ่มมากขึ้น